

Grundutbildning i barnkonventionen

UTBILDNINGSMATERIAL

Sveriges
Kommuner
och Regioner

Barnkonventionen med hjärta och hjärna

Marie Lundin Karphammar, barnrättsjurist

Art 1 Definition av barn	Art 23 Funktionshindrade barn
Art 2 Icke-diskriminering	Art 24 Hälsa- och sjukvård
Art 3 Barnets bästa	Art 25 Omhändertagna barn, översyn
Art 4 Genomförande av rättigheterna	Art 26 Social trygghet
Art 5 Föräldrarnas ledning	Art 27 Levnadsstandard
Art 6 Rätt till liv och utveckling	Art 28 Rätt till utbildning
Art 7 Rätt till namn och nationalitet	Art 29 Utbildningens syfte
Art 8 Rätt att behålla identitet	Art 30 Minoritets- och urbefolkningsbarn
Art 9 Åtskiljande från föräldrar	Art 31 Vila, kultur och fritid
Art 10 Familjeåterföreningar	Art 32 Skydd, ekonomiskt utnyttjande
Art 11 Olovligt bortförande	Art 33 Skydd mot narkotika
Art 12 Åsiktsfrihet, rätt att bli hörd	Art 34 Skydd, sexuellt utnyttjande
Art 13 Yttrande- och informationsfrihet	Art 35 Förhindrande av handel med barn
Art 14 Tanke-, samvets- och religionsfrihet	Art 36 Skydd mot annat utnyttjande
Art 15 Förenings- och församlingsfrihet	Art 37 Skydd mot tortyr
Art 16 Rätt till privat- och familjeliv	Art 38 Skydd mot väpnade konflikter
Art 17 Massmediers roll	Art 39 Rehabilitering
Art 18 Uppfostran och utveckling	Art 40 Straffprocess och kriminalvård
Art 19 Skydd mot övergrepp	Art 41 Förhållande till andra bestämmelser
Art 20 Alternativ omvårdnad	Art 42 Informationsskyldighet
Art 21 Adoption	Art 43-54 Artiklar om barnrättskommittén, övervakning och konventionens ikraftträdande.
Art 22 Flyktingbarn	

Artikel 1 – 42§

Utdrag ur boken Implementera barnkonventionen med hjärta och hjärna av Marie Lundin Karphammar, (2019), Studentlitteratur.

Artikel 1 Definition av barn

I konventionen avses med barn varje människa under 18 år. Det är inte bestämt vid vilken tidpunkt barndom börjar.

Artikel 2 Icke-diskriminering

Alla barn har lika värde. Alla barn har rätt till alla rättigheterna i konventionen. Inget barn får diskrimineras. Utsatta barn ska särskilt uppmärksammas. Barnet ska skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning p.g.a. barnets föräldrar eller andra närståendes ställning eller verksamhet. Principen om icke - diskriminering är en grundläggande princip med betydelse för genomförandet av hela konventionen och bör tillämpas på alla andra artiklar. Principen är en av de grundläggande principerna tillsammans med artikel 3,6 och 12.

Artikel 3 Barnets bästa

Vid alla åtgärder och beslut som rör barn ska i första hand barnets bästa beaktas. Detta gäller för alla offentliga och privata organ. När barnets bästa ska prövas ska en helhetsbedömning av barnets situation göras och den bästa möjliga lösningen för barnet ska eftersträvas i varje enskilt fall. Formuleringen i första hand betyder att det kan finnas andra intressen som göra att det kan uppstå konkurrens eller konflikt t.ex. mellan enskilda barn, mellan olika grupper av barn eller mellan barn och vuxna. Barnets bästa ska dock aktivt övervägas om man ska visa att man försökt ta hänsyn till barnets bästa.

Principen om barnets bästa är en av de grundläggande principerna tillsammans med artikel 2, 3, 6 och 12.

Samhället har en skyldighet att se till att alla barn får nödvändigt skydd och omvårdnad. Om föräldrarna inte kan eller inte vill skydda barnet måste det finnas ett skydds nät i samhället.

Artikel 4 Genomförande av rättigheterna

Staten har en övergripande skyldighet att genomföra alla rättigheterna i konventionen. Detta gäller med undantag av ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, där staten enbart behöver göra sitt yttersta med hänsyn till statens tillgängliga resurser. Artikeln bör läsas tillsammans med artikel 42 och 44.6. Dess kallas tillsammans implementeringsartiklarna.

Artikel 5 Föräldrarnas ledning

Föräldrarna har ett ansvar, d.v.s. både en rätt och skyldighet, att ge barnet det stöd hen behöver för att barnet ska kunna utöva sina rättigheter. Föräldrarna ska anpassa sitt stöd till barnets mognad, utvecklingsprocess, barnets egna intressen och önskningsar samt

barnets förmåga att fatta självständiga beslut. Artikeln bör läsas tillsammans med artikel 18 och 19.

Artikel 6 Rätt till liv, överlevnad och utveckling

Barnet har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Barnet ska i sin barndom, i livet just nu, erbjudas bästa möjliga förhållanden för att kunna utvecklas. Med utveckling avses fysisk, psykisk, andlig, moralisk, psykologisk och social utveckling på ett sådant sätt att barnet förbereds för ett självständigt liv i ett ritt samhälle. Principen om rätt till liv och utveckling är en av de grundläggande principerna tillsammans med artikel 2,3 och 12. Artikeln hör nära samman med artikel 18, 24, 27 - 29 och 31.

Artikel 7 Rätt till namn och nationalitet

Barnet har rätt till ett namn och medborgarskap samt rätt att så långt det är möjligt få vetskap om sina föräldrar och omvårdnad av dem.

Artikel 8 Rätt att behålla identitet

Barnet har rätt till en identitet innefattande medborgarskap, namn och släktförhållande så som de erkänns i lag.

Artikel 9 Åtskiljande från föräldrar

Barnet har rätt till sina föräldrar. Barn får inte skiljas från sina föräldrar om det inte är nödvändigt för deras bästa. Om barnet skiljs från sina föräldrar måste detta ske på ett lagligt sätt och barnet och föräldrarna har rätt att få ge sina synpunkter. Om barnet är skilt från sin förälder eller föräldrar, har barnet rätt att ha regelbunden kontakt och upprätthålla sin relation med föräldern eller föräldrarna.

Artikel 10 Resa in eller lämna länder för familjeåterföreningar

Staten ska hantera ansökningar om familjeåterförening på ett positivt, humant och snabbt sätt.

Artikel 11 Olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet

Barn får inte mot sin vilja föras utomlands eller bli tvingat att vara kvar utomlands. Staten ska vita åtgärder för att bekämpa olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet.

Artikel 12 Åsiktsfrihet och rätten till att bli hörd

Alla barn som kan bilda en åsikt har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör barnet. Dess åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Detta gäller i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet, t.ex. utbildning, sjukvård, vårdnads- och umgängesfrågor, miljöfrågor och stadsplanering. Barnet har inte rätt till självbestämmande utan enbart att delta i besluten. Principen om barnets rätt till att komma till tals är en av de grundläggande principerna tillsammans med artikel 2,3 och 6.

Artikel 13 Yttrande- och informationsfrihet

Barnet har rätt till yttrandefrihet. Rätten innefattar frihet att söka, motta och sprida information och tankar av alla slag. Alla inskränkningar måste vara föreskrivna i lag och nödvändiga. Se även artikel

Artikel 14 Tanke-, samvets- och religionsfrihet

Barnet har rätt till att ge uttryck för sin religion och övertygelse. Föräldrarna har rätt att ge barnets ledning som är förenlig med barnets fortlöpande utveckling. Inskränkningar i barnets frihet får bara inskränkas om de är nödvändiga och föreskrivna i lag.

Artikel 15 Föreningsfrihet

Barnet har rätt till föreningsfrihet och till fredliga sammankomster. Barnet ska betraktas som en aktiv och delaktig samhällsmedlem och har rätt att delta i sammanslutningar. Inskränkningar får bara göras om de är nödvändiga och föreskrivna i lag.

Artikel 16 Rätt till privat- och familjeliv

Barnet har rätt att i lag skyddas mot godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens och mot olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende.

Artikel 17 Massmediers roll

Barnet har rätt att ha tillgång till information och material, särskilt sådant som främjar barnets sociala, andliga och moraliska välfärd och fysiska och psykiska hälsa. Staten ska säkerställa att barnet har denna tillgång samt att lämpliga riktlinjer finns för att skydda barnet mot information och material som är till skada för barnets välfärd.

Artikel 18 Uppfostran och utveckling

Båda föräldrarna har ett gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa ska för föräldrarna komma i främsta rummet. Staten ska ge vårdnadshavarna stöd när de fullgör sitt ansvar. Artikel 18 hör samman med artikel 3 punkt 2, 5 och 27. Föräldrarna har huvudansvaret för att garantera barnets bästa men barnets rättigheter enligt konventionen ska uppfyllas. Om föräldrarna inte klarar av att ta ansvar för sitt barn måste samhället träda inför att säkerställa barnets rättigheter och behov.

Artikel 19 Skydd mot övergrepp

Barnet ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld när de är i föräldrarnas eller annan persons vård. Staten ska vidta olika skyddsåtgärder för att främja och förebygga att barn far illa och även ha förfaranden att kunna göra rättsliga ingripanden.

Artikel 20 Alternativ omvårdnad

Barn som inte kan bo tillsammans med sina familjer har rätt till särskilt skydd och bistånd. Denna alternativa omvårdnad måste säkerställas av främst socialtjänsten, familjehemsföräldrar och adoptivföräldrar.

Artikel 21 Adoption

Barnets bästa ska främst beaktas vid alla adoptioner, vilka ska godkännas av behöriga myndigheter enligt tillämplig lag. Internationell adoption är enbart ett alternativ om barnet inte kan tas om hand i sitt hemland.

Artikel 22 Flyktingbarn

Flyktingbarn och asylsökande barn har rätt till skydd och humanitärt bistånd och har rätt till alla konventionens rättigheter. Barnen har rätt att få bistånd att spåra sin familj.

Artikel 23 Funktionshindrade barn

Alla barn har rätt till alla av konventionens rättigheter, vilket även gäller barn med fysiska eller psykiska funktionshinder. Dessa barn har rätt till särskild omvårdnad och föräldrarna eller de som ansvarar för barnets omvårdnad har rätt till lämpligt bistånd. Barnet har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.

Artikel 24 Hälsa- och sjukvård

Barnet har rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering. Särskilt föräldrar och barn ska få information och tillgång till undervisning om barnhälsovård och näringslära.

Åtgärder ska genomföras för att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa. Konventionsstaterna ska samarbeta för att förverkliga rätten till god hälsa och sjukvård.

Artikel 25 Översyn avseende omhändertagna barn

Barn som placerats i familjehem eller på institution eller som på annat sätt berövats sin familjemiljö och omhändertagits av behöriga myndigheter, har rätt till regelbunden översyn av placeringens lämplighet och framsteg i behandlingen eller omvårdnaden. Artikeln avser barn som omhändertagits för omvårdnad, skydd eller behandling av sin fysiska eller psykiska hälsa. Barnet ska skyddas mot övergrepp från samhällets sida.

Artikel 26 Social trygghet

Varje barn har rätt till att åtnjuta social trygghet och har rätt till samhällets ekonomiska stöd om de vuxna som har ansvaret för barnet inte kan försörja det. Denna rättighet begränsas av artikel 4 som tar hänsyn till landets tillgängliga resurser gällande ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Artikel 27 Levnadsstandard

Varje barn har rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Tillräcklig levnadsstandard begränsas därför inte till enbart mat, kläder och bostad. Föräldrarna har huvudansvaret att ge barnet denna rättighet men staten ska bistå föräldrarna eller andra som är ansvariga för barnet om detta behövs. Staten ska även vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa indrivning av underhåll från föräldrarna.

Artikel 28 Rätt till utbildning

Barnet har rätt till utbildning och grundutbildningen ska vara obligatorisk och kostnadsfri. Olika former av undervisning efter grundutbildningen och yrkesvägledning ska vara tillgänglig och åtkomlig för barn. Högre utbildning ska vara tillgänglig för alla på grundval av förmåga. Disciplinen i skolan ska upprätthållas så att barnets rättigheter respekteras. Konventionsstaterna ska samarbeta i utbildningsfrågor.

Artikel 29 Syftet med utbildning

Syftet med barnets utbildning är att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga och förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle. Utbildningen ska stärka barnets förmåga att respektera alla mänskliga rättigheter och främja en kultur som genomsyras av värderingar som grundas på mänskliga rättigheter. Målet är att förbereda barnet för vuxenlivet genom att utveckla dess färdigheter, förmåga till lärande och andra kompetenser samt barnets mänskliga värdighet, självkänsla och självförtroende.

Artikel 30 Minoritets- och urbefolkningsbarn

Barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning har rätt att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion och att använda sitt eget språk. Artikelns bekräftar en mångfald av olika kulturer som utövas inom ramverket för mänskliga rättigheter.

Artikel 31 Vila, fritid, lek och kultur

Barnet har rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Staten ska främja alla barns rätt till att delta i det kulturella och konstnärliga livet och försöka ge barn lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.

Artikel 32 Skydd mot barnarbete och ekonomiskt utnyttjande

Barnet har rätt till skydd mot ekonomiskt utnyttjande och mot att utföra arbete som kan vara skadligt eller hindra barnets utbildning eller äventyra barnets hälsa eller fysiska, psykiska, andliga, moraliska eller sociala utveckling. Staten ska fastställa minimiåldrar för tillträde till arbete och det ska finnas regleringar av arbetstid, arbetsvillkor, straff och påföljder för att kunna säkerställa barnets rättighet enligt denna artikel.

Artikel 33 Skydd mot narkotika och drogmisbruk

Staten ska vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barn mot olaglig användning av narkotika eller annat drogmisbruk och för att förhindra att barn utnyttjas i framställningen av och handeln med sådana ämnen.

Artikel 34 Skydd mot sexuellt utnyttjande

Staten har en skyldighet att skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Staten ska vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra att barn deltar i olaglig sexuell handling, utnyttjas för prostitution och pornografi. Artikelns är kopplad till handel med barn enligt artikel 35.

Artikel 35 Förhindrande av handel med barn

Staten ska vidta lämpliga åtgärder för att förhindra bortförande och försäljning av eller handel med barn för varje ändamål och i varje form. Det fakultativa protokollet angående handel med barn, barnprostitution och barnpornografi (2000) ratificerade Sverige 2006)

Artikel 36 Skydd mot annat utnyttjande

Staten ska skydda barnet mot alla andra former av utnyttjande som kan skada barnet i något avseende. Artikel 36 utgör ett skyddsnät för att täcka in alla former av utnyttjande som övriga artiklar i konventionen inte tar upp.

Artikel 37 Skydd mot tortyr, frihetsberövande och dödsstraff

Staten ska skydda barnet mot tortyr, annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, dödsstraff, livstids fängelse utan möjlighet till frigivning och olagliga eller godtyckliga frihetsberövanden. Om ett barn frihetsberövats gäller olika villkor för hur barnet ska behandlas, bland annat humant och med respekt för människans inneboende värdighet.

Artikel 38 Skydd mot väpnade konflikter

Staten ska skydda barnet som drabbats av väpnat konflikt.

Artikel 39 Rehabilitering

Alla barn som utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp ska staten hjälpa till rehabilitering och återanpassning i en miljö som främjar barnets hälsa, självrespekt och värdighet.

Artikel 40 Straffprocess och kriminalvård

Artikel 40 innehåller de rättigheter som barn har som är misstänkta eller åtalade för eller har befunnits skyldiga till att ha begått brott. Artikel 40 innehåller en lista med de garantier som minst gäller för barn.

Artikel 41 Förhållande till mer långtgående bestämmelser

Om nationell eller internationell rätt går längre vad gäller att förverkliga barnets rättigheter, är det denna rätt som gäller, d.v.s. konventionens normer får inte inverka negativt på barnets rätt.

Artikel 42 Informationsskyldighet om konventionen

Staten ska genomföra lämpliga och aktiva åtgärder för att göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn.

Artikel 2

1. Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.
2. Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.

Artikel 2 överensstämmer i svensk lagstiftning bland annat enligt följande:

1 kap 2 § Regeringsformen

Det allmänna skall verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna skall verka för att motverka diskriminering av människor p.g.a. kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Diskrimineringslagen (2008:567) 1 kap

1 § Socialtjänstlagen (2001:453)

...Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

1 kap 1 § LVU (lagen (1990:453) om särskilda bestämmelser om vård av unga)

...Insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

1 kap 4 § skollagen (2010:800)

Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

1 kap 5 § skollagen (2010:800)

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

1 kap 8 § skollagen (2010:800) *Lika tillgång till utbildning*

Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

1 kap 9 § skollagen (2010:800) *Likvärdig utbildning*

Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

6 kap. skollagen (2010:800) angående *Åtgärder mot kränkande behandling*

Artikel 3

1. Vid alla åtgärder som rör barn, var sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
2. Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, men hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet, och skall för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder.
3. Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal, och lämplighet samt behörig tillsyn.

Artikel 3 överensstämmer med svensk lagstiftning bland annat enligt följande.

1 kap 2 § socialtjänstlagen (2001:453)

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

Med barn avses varje människa under 18 år.

1 § 5 st LVU (lagen (1990:453) om särskilda bestämmelser om vård av unga)

Vid beslut enligt denna lag skall vad som är bäst för den unge vara avgörande.

6a§ LSS (lagen 1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

När åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

1 kap 10 § skollagen (2010:800)

I all utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

6 kap 2a § föräldrabalken

Barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet skall det fästas avseende särskilt vid

-risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, och

-barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.

Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

21 kap 1 § förädrabalken

Har barnet nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas, får verkställighet inte ske mot barnets vilja utom då rätten finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa.

21 kap 5 § förädrabalken

Vid verkställighet skall barnets bästa komma i främsta rummet. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

5 kap 6 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

När hälso- och sjukvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

1 kap 8 § patientlagen (2014:821)

När hälso- och sjukvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas

1 kap 10 § utlänningslagen (2005:716)

I fall som rör ett barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver.

3 § 3 st. tandvårdslagen

När tandvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

34 § 2 st. lagen (2016:1013) om personnamn

För att ett barn ska få byta efternamn enligt 11 5 krävs att den eller de vars namn ska förvärvas har samtyckt till bytet och att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa.

2 kap 3 § fängelselagen (2010:610) och 2 kap 3 § häkteslagen (2010:611)

En intagen som är under 18 år får inte placeras så att han eller hon vistas tillsammans med intagna över 18 år, om det inte kan anses vara till hans eller hennes bästa.

2 kap 5 § fängelselagen (2010:610) och 2 kap 4 § häkteslagen (2010:611)

En intagen får medges att ha sitt spädbarn hos sig, om det anses vara till barnets bästa.

1 § 2 st. lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

Om det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra eller till någon annan särskild omständighet får antas vara till barnets bästa skall dock en särskild företrädare utses.

Artikel 6

1. Konventionsstaterna erkänner varje barns inneboende rätt till livet.
2. Konventionsstaterna ska det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling.

Artikel 6 överensstämmer med svensk lagstiftning bland annat enligt följande.

1 kap 2 § regeringsformen

Det allmänna skall verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara (...)

6 kap 1 § föräldrabalken

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.

(Sveriges anti-aga lag från år 1979. Sverige var först i världen med en lag som förbjöd aga)

6 kap 2 § föräldrabalken

Den som har vården om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och skall se till att barnets behov enligt 1 5 blir tillgodosedda (...)

1 kap 4 § skollagen (2010:800)

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiv, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare.

3 kap 2 § skollagen (2010:800)

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som

möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

1 kap 10 § utlänningslagen (2005:716)

I fall som rör ett barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver.

5 kap 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

Socialnämnden ska:

1. verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,
2. i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga
3. bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa,
4. aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och unga av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,
5. aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga,
6. tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och ungdom inte vistas i miljöer som är skadliga för dem,
7. med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,
8. i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som rikerara att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,
9. i sin omsorg om barn och unga tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts, och,
10. i sin omsorg om barn och unga tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört eller sedan verkställighet av slutna ungdomsvård enligt lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård upphört. Lag 2017:809)

Samverkan

7 kap 21 § skollagen (2010:800)

Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess förskoleklass, grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Hemkommunen ska i frågor som rör skolpliktiga elever som avses i 19a§ vid behov samordna insatser med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 29 kap 14 5 och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Lag (2018:608)

29 kap 13 § skollagen (2010:800)

Huvudmannen för verksamhet som avses i denna lag och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 14 § och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

3 kap 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

Till socialnämndens uppgifter hör att... - medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen.

5 kap 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

Se ovan.

8 § förvaltningslagen (2017:900)

En myndighet ska inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter.

6 § 2 - 4 st. polislagen (1984:387)

Polismyndigheten ska fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem (...)

Polismyndigheten och Säkerhetspolisen ska också samarbeta med andra myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten.

Andra myndigheter ska ge polisen stöd i dess arbete.

5 kap 8 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Hälso- och sjukvården ska på socialnämndens initiativ, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs (...)

Artikel 12

1. Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
2. För detta ändamål ska barnet, i alla domstolsförfaranden och administrativa förfaranden som rör barnet, särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler.

Artikel 12 överensstämmer med svensk lagstiftning bland annat enligt följande

11 kap 10 § socialtjänstlagen (2001:453)

När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Ett barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt denna lag. Ett barn som är yngre får höras i domstol, om barnet inte kan antas ta skada av det.

Vid en sådan utredning som avses i 2 5 om behov av ingripande till ett barns skydd eller stöd får barnet höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Detsamma gäller vid utredning på socialnämndens initiativ om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap 7 § eller 8 § föräldrabalken.

36 § lagen (1990:453) om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Den unge ska få relevant information. Den unge ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om den unge inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. En unges åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

1 kap IO § skollagen (2010:800)

(...) Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

4 kap. skollagen (2010:800) *Kvalitet och inflytande*

6 kap 2b§ föräldrabalken

Vid avgörande enligt detta kapitel av frågor som rör vårdnad, boende och umgänge skall hänsyn tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

6 kap 11 § föräldrabalken

Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren skall därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

21 kap. 5 § föräldrabalken

Har barnet nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas, får verkställighet inte ske mot barnets vilja utom då rätten finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa.

Om den unge har fyllt 15 år, har han eller hon rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag. Den som är yngre får höras i domstol, om han eller hon inte kan antas ta skada av det..."

1 kap 11 § utlänningslagen (2005:716)

När frågor om tillstånd enligt denna lag skall bedömas och ett barn berörs av ett beslut i ärendet skall, om det inte är olämpligt, barnet höras. Den hänsyn skall tas till det barnet har sagt som barnets ålder och mognad motiverar.

6 kap 2 b § föräldrabalken

Vid avgörande enligt detta kapitel av frågor som rör vårdnad, boende och umgänge skall hänsyn tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

8 § 2 st. lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

När en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

4 kap 3 § patientlagen (2014:821)

När patienten är ett barn ska barnets inställning till den aktuella vården eller behandlingen så långt som möjligt klargöras. Barnets inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

3a § 2 st. tandvårdslagen (1985:125)

När patienten är ett barn ska barnets inställning till den aktuella åtgärden så långt som möjligt klargöras. Barnets inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Grundutbildning i barnkonventionen

Utbildningshäftet är ett stöd i grundutbildningen i barnets rättigheter.
Utbildningen innehåller bland annat:

- barnkonventionens historia,
- barnkonventionens innehåll,
- hur barnkonventionens grundprinciper är transformerad i inhemsk lagstiftning,
- barnkonventionen som lag,
- barnkonventionen i praktiken utifrån grundprinciperna,
- betydelsen av begreppen barnperspektiv, barnets perspektiv och barnrättsperspektiv,
- genomförande av barnkonsekvensanalyser/prövning av barnets bästa.

Upplysningar om innehållet
Marie Lundin Karphammar, marie.lundin.karphammar@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2020